

Ιδεολογική ανάγνωση του Συντάγματος

του *Αντώνη Μανιτάκη*

Πολλές απορίες αλλά και σοβαρές ανησυχίες προκαλεί η δημοσίευση της απόφασης του Δ΄ Τμήματος του ΣτΕ για το νέο νόμο για την ιθαγένεια και το εκλογικό δικαίωμα των μεταναστών στις εκλογές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης. Η εκτενής απόφαση θέτει παρεμπιπτόντως με το σκεπτικό της πλείονα και καίρια για τη λαϊκή και κρατική κυριαρχία ζητήματα συνταγματικότητας, που αγγίζουν την καρδιά του πολιτεύματός μας αλλά και του κράτους. Απαιτούν για τον λόγο αυτό ένα προσεκτικό και τεκμηριωμένο σχολιασμό, που δεν μπορεί όμως, λόγω της σοβαρότητάς τους, να γίνει βιαστικά.

Εκείνο όμως που προκαλεί σήμερα ανησυχία είναι κατ' αρχήν ο ανοίκειος τρόπος με τον οποίο υποδέχτηκε μια μερίδα του τύπου την απόφαση εξομοιώνοντάς την μάλιστα με «δικαστικό πραξικόπημα». Αντιμετώπισε η μερίδα αυτή την απόφαση ενός Τμήματος, που παραπέμπει την Ολομέλεια για οριστική κρίση, ως μια «πολιτική ή ιδεολογική απόφαση» που παραβιάζει τη διάκριση των εξουσιών και υποκαθιστώντας το νομοθέτη περιφρονεί την κυβερνώσα εξουσία.

Από την άλλη είναι αλήθεια ότι η επίμαχη δικαστική απόφαση προσφέρεται για ιδεολογική και πολιτική αντιμετώπιση. Με φράσεις και σκεπτικά που δεν ήταν ούτε κρίσιμα ούτε αναγκαία για την εκδίκαση της διαφοράς έδωσε η ίδια λαβή σε ιδεολογικές και πολιτικές αντιπαραθέσεις που εξάπτουν πάθη και προσφέρονται για αναγνώσεις και ερμηνείες ποικίλες, ακόμη μισαλόδοξες: η σκέψη π.χ. «...για τη διαπίστωση [...] από διοικητικά όργανα, της συνδρομής, in concreto, της ουσιαστικής προϋποθέσεως γνήσιου δεσμού των αλλοδαπών προς το ελληνικό έθνος...», δύσκολα χωράει, κατά τη γνώμη μου, σε νομικό συλλογισμό που στηρίζεται στο Σύνταγμα ή σε νόμο. Το ίδιο και η φράση όπως: «...και, εν τέλει, να αποσυντίθεται η έννοια του έθνους». Η «αποσύνθεση του έθνους» είναι κρίση ή αξιολόγηση νομική, που προκύπτει από το Σύνταγμα και αρμόζει σε δικανικό συλλογισμό; Και τι σχέση έχει με το κυριαρχικό δικαίωμα του κράτους να καθορίζει αυτό δια του νομοθέτη και όχι δια του Συντάγματος τους όρους της ιθαγένειας; Το ίδιο και η φράση ότι ο «συνταγματικός νομοθέτης μεριμνά για τη συνέχεια του έθνους επιτάσσοντας στον απλό νομοθέτη να οργανώνει εκπαίδευση, η οποία, μεταξύ άλλων, θα συμβάλει στην ανάπτυξη εθνικής συνειδήσεως». Πώς συνδέεται, τέλος, η σκέψη αυτή με τη επίδικη διαφορά και γιατί είναι κρίσιμη και αναγκαία η επίκληση της σχετικής συνταγματικής διάταξης για την επίλυσή της;

Ποιος αποφασίζει τελικά, ο δικαστής ή ο νομοθέτης, για τους όρους κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας όταν το Σύνταγμα επ' αυτού εσκεμμένα σιωπά; Αυτό είναι για μένα το ερώτημα. Και επ' αυτού το Τμήμα αποφάνθηκε ότι ο δικαστής είναι αρμόδιος ερμηνεύοντας συνταγματικές διατάξεις που δεν σχετίζονται άμεσα με την περί ιθαγένειας σχετική συνταγματική διάταξη. Η διαφορά αφορούσε τη νομιμότητα μιας υπουργικής απόφασης για τα δικαιολογητικά που απαιτούνταν για τη κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με τον νόμο 3838/2010 και η οποία είναι αμφίβολο αν είχε συνάφεια ώστε να συνεκδικασθεί με μια εγκύκλιο για τις δημοτικές εκλογές.

Αφήνω στην άκρη τα άλλα ουσιαστικά ζητήματα που αφορούν το εκλογικό δικαίωμα των μεταναστών να συμμετέχουν στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το σημαντικό είναι ότι τα προηγούμενα συμβαίνουν, όταν η χώρα διέρχεται μια πρωτοφανή οικονομική και κοινωνική κρίση, όταν ακόμη και η υπόστασή μας ως κράτος διακυβεύεται και όταν απαιτείται όσο ποτέ άλλοτε εθνική ομοθυμία πολιτική σύμπνοια. Δεν έχουμε την πολυτέλεια να βλέπουμε δικαστική και πολιτική εξουσία να σκιαμαχούν με αφορμή περιττές και παρωχημένες ιδεολογικές αντιπαραθέσεις.

Και τα μεν ΜΜΕ τρέφονται από αυτές τις ιδεολογικές αντιπαραθέσεις, και εν μέρει και η πολιτική εξουσία. Η δικαστική όμως εξουσία οφείλει να υπερασπίζεται τη συνταγματική νομιμότητα χωρίς ιδεολογικές προκαταλήψεις και με αυτοσυγκράτηση. Με τις επιβαλλόμενες αυτοδεσμεύσεις από τη δικαστική της λειτουργία, ιδίως όταν ελέγχει τις πολιτικές αποφάσεις ή την διαμόρφωση πολιτικών από την κυβερνώσα εξουσία που έχει, ούτως ή άλλως τη δημοκρατική νομιμοποίηση.